

Kvinnur og mannrættindi

Eitt sindur um kvinnur sum flóttafólk

«Rættindini hjá kvinnum gentum er ómissandi, samantvinnaður og heilur partur av alheims mannrættindunum». Samtykt á ST ráðstevnu fyri mannrættindi í juni 1993.

8. mars er altjóða kvinnudagur. Amnesty International hevur nú í mong ár nýtt hendan dagin til at vísa á mannrættindabrot, ið verða framd móti kvinnum. Í ár verður serliga víst á flóttafólkatrúppuleikar. Næsta stóra átakið, ið Amnesty International fer undir er eisini um flóttafólk.

Frá Bosnia til Burundi, frá Sri Lanka til Afghanistan og í mongum øðrum londum eru fólk hvønn dag noydd at flyggja úr teirra heimi. 80% av flóttum og fólk, sum eru tvungin til at flyta bústað í egnum landi, eru kvinnur og børn, ið leita sær trygd og skjli, meðan mennirnir, pápárir, brøðurnir og synirnir verða eftir og berjast ella eru dripnir, burturblivnir ella fongslaðir.

Ímillum 1981 og 1995 duplaðist talið av flóttum kring allan heimin til meira enn 23 milljónir av fólk. Aftrat hesum eru meira enn 26 milljónir av fólk noydd at flyta bústað í sínum egna landi.

Ein frágreiðing, ið nýliga er útkomin visir á, at undir

hóðráðunum í Rwanda í 1994 vórðu allar vaksnar kvinnur og gentur omanfyri pubertetsaldurin, sum sluppu undan hóðráðunum, neyðtiknar.

Flestu kvinnurnar hava verið noyddir at flyggja undan kríggi ella sivilum ófriði og harav fylgjandi hóttanum um brot á mannrættindi. Kvinnur eru serliga viðkvæmar, tá ið tær flyggja, tí tær kunnu verða álöpnar av sjórænarum, yvirgangskroppum, trygdarmonnum ella øðrum flóttum. Mangar verða kynsliga misnýttar av marknavörðum.

Ein kvinna, ið flyddi tvørturum Ethiopia, sigur soleiðis frá síni ferð: «Vit vóru fyra fólk: bæði børnini hjá mær, sum vóru fyra og tvey ára gomlu, ferðaleiðarin og eg sjálv. Ávegis vórðu vit steðgaði av tveimur monnum, sum spurdu, hvagar vit fóru. Meðan vit greiddu frá, skumpaði annar meg til síðis og segði: «Ongin trygg ferð uttan sex». Hann noyddi meg niður, sparkaði meg í búkin og neyðtók meg framman fyri børnunum hjá mær. Hann visti, at eg var við barn».

Í flóttafólkalegunum eru kvinnurnar framhaldandi í vanda. Tær eru fyrst kynsligum yvirgangi bæði frá

Hon stendur pura einsamøll. Tíver milljónir aðrar kvinnur, menn og børn flyddu úr Rwanda aftaná ræðuleikarnar í 1994

vaktarmonnum og mannlígum flóttum, sum halda tær vera felags ogn og noyða tær til prostitution ella krevja sexueller tenastur fyri livsneyðugar matráttir. Flestu av hesum kvinnum mugu stríðast og strevast fyri at vera um og verja síni børn. Brot á mannrættindi teirra eru so ræðandi, tí at tey so ofta eru fjald.

Í mars 1995 kunngjórdu UNCHR (ST nevndin fyri flóttafólk) leiðreglur fyri at

forða fyrst kynsligum yvirgangi av kvinnum í flóttalegum. Í reglum verður m.a. rátt til at seta upp hegn, at økja um vaktarhaldið, betra um ljósviðurskiftini, og at flyta kvinnurnar hagar tað er tryggast í leguni. Hesi ultøk krevja ikki nógv, men virka væl.

Altjóða hjálparfelagsskapir gera nógv fyrst at veita flóttum peningahjálp og annan stuðul tíð t.d. bæði í landinum sjálvum og á al-tjóða stigi at vísa á støðuna.

Bæði stjórnir, ST og hjálparfelagsskapir mugu virðkenna kvinnum, sum flyggja, serratindi, fyrst at tær skulu fáa ein møguleika til at fáa tamarhald á sínum egna lívi. Um tað ikki verður gjørt, merkir tað framhaldandi líðingar fyrst milljónum av kvinnum, sum hava verið noyddar at fara heimanifrá.

Flýddi undan umskering

17 ára gomul flýddi Fauziya Kasinga úr Togo, tí hon vildi ikki umskerast

«Tað var eg, ið skuldi gera av, hvat var best fyrst hana» segði fastir Fauziyu.

Fauziya visti, at ongin kundi steðga fastir hennara í at noyða hana til at fáa gjørt kvinnuliga umskering (genital mutilation).

So hon flýddi. Henni varð lovað friðskjól í USA í juni 1996. Úrskurðurin var, at av tí, at hon varð hött við kvinnuligari umskering, kundi tað kallast jagstran.

Fauziya slapp undan siðvenjuni, tá hon var ung, tí pápi hennara var ímóti hesum. Hann doyði, tá ið hon var 15 ára gomul. Fastir hennara skuldi so taka sær av henni, og fastirin lovaði hana burtur at giftast. Men treytin fyrst hjúnarbandinum var, at hon varð umskorin. Fauziya noktaði. Meðan konurnar, ið vóru komnar at hjálpa til við at umskera hana, vóru í køkinum,

hjálpsti systir hennara henni at flyggja.

Í Togo er eingin lóg ið forðar fyrst umskering av kvinnum. Myndugleikarnir hava gjørt lítið fyrst at fyrbyrgja ella revsa hetta.

Stevnumið ið hjá UNHCR viðvíkjandi vernd av kvinnum sigur, at stýrir skulu:

«Arbeiða fyrst viðurkenning av, at grundarlag er fyrst flóttafólkastatus, har ið ein stjórn onki ger fyrst at verja kvinnur, ið verða misbrúktar...»

Kvinnur, ið flyggja, tí at myndugleikarnir svíkja teirra skyldu at verja tær frá umskering, eiga at verða vardar sum flóttafólk, ið flyggja undan jagstran vegna kyn teirra.

Skuldi Fauziya komið aftur til Togo, hevur pápa-beiggi hennara sagt, at familja hennara fer at «fáa hana at gera tað».

Kvinnur í Afghanistan

«Eg kann ikki fara heim aftur, tí eg eri bangin fyrst, at børn míni og eg kunnu verða rænd ella dripnir».

Mariam Azimi óttaðist, at lív hennara var í vanda, um hon vendi aftur til Pakistan ella Afghanistan, har hon var sjúkrasystir og arbeiddi fyrst rættindunum hjá kvinnum. Hon fekk deyðshóttanir frá vápnadum bólkum.

Í eitt ár vardi kirkjan í Noregi hana frá at verða víst av landinum. Um hon hevði farið útum kirkjunar umráði hesa tíðina, høvdu myndugleikarnir sett hana í eitt flogfar heim aftur.

Eitt flóttafólk er ein, ið hevur ein «vælgrundaðan ótta» fyrst at verða jagstrað/ur í sínum upprunalandi.

Altjóða lóg ger tað møgulegt hjá flóttafólki ikki at verða send heim aftur til eitt land, har tey eru í vanda fyrst at verða jagstrað.

Tað er av stórum týdningi, at stjórnir eru varugar við, tá tær gera av, hvør er flóttafólk, at kvinnur kunna verða jagstraðar á serligan hátt, av tí at tær eru kvinnur.

Mariam Azimi, sum er 35 ára gomul, krógvaði seg í fjør í eini kirkju í Noregi av ótta fyrst at verða send aftur til Pakistan

Í Afghanistan finnast ógillig dømi um, hvussu kvinnur um allan heim koma undir «kynseyðkend» brot á rættindi teirra. Tær eru fyrst mannrættindabrotum, tí tær eru kvinnur, sum eru virknar á ávisum økjum. Til

dømis verða kvinnur í Afghanistan, ið arbeiða ella fara heimanifrá uttan fylgi av einum skyldmanni, bukaðar av Taleban. Hetta er í teimum umráðum, har Taleban hevur ræði. Menn verða ikki forðaðir í at ar-

beiða ella bukaðir, bert tí teir ganga á gøtuni.

Kvinnur, ið tala ímóti tilíkum misbrotum ella stríðast fyrst rættindum hjá kvinnum, verða miskunnarleysast álöpnar av vápnadum bólkum.

Tað er týðningarmikið, at stjórnir, sum avgera umsóknir um friðskjól, eru varugar við, at «jagstran» eisini kann fata um «kynseyðkend» mannrættindabrot. Kvinnur, sum kunnu vísa á,

at tær eru í vanda fyrst tilíkum misbrotum, mugu fáa friðskjól.